

накопичених відходів на довкілля, зниження штрафних санкцій за забруднення навколишнього середовища і нерационального використання земель під відходи підприємства. Звільнені від відсіву площі заводу дають можливість розширення фронту робіт виробництва

### Список використаних джерел

1. Panfilov E.I. Problema kompleksnogo osvoenija neдр./E.I.Panfilov.- М.: Znanie.- 2001.- S.114-119.
2. Shyshkov Yu.M. Utylizatsiya vidsivu shchebenyu./Yu.M.Shyshkov. К.: Naukova dumka.- 2005.- S.74-86
3. Dvorkin L. I. Stroitel'nye materialy iz othodov promyshlennosti./ L. I. Dvorkin , I.A. Pashkov. К.: Vishha shkola.- 1999. — 208 s.

*Стаття надійшла до редакції 27.05.2014 р.*

УДК 33.021:339.92:622.3

**О. С. Сердюк, провідний економіст (Інститут економіки промисловості НАН України)**

### **ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА МЕХАНІЗМІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЕРТИКАЛЬНО ТА ГОРИЗОНТАЛЬНО ІНТЕГРОВАНІХ ВУГІЛЬНИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ**

**O. S. Serdiuk, leading economist (Institute of the economy of industry NAS of Ukraine)**

### **COMPARATIVE ESTIMATION MECHANISMS OF FUNCTIONING VERTICALLY AND HORIZONTALLY INTEGRATED COAL COMPANIES UKRAINE**

*У даній статті розглянуті принципи та механізми функціонування вертикально та горизонтально інтегрованих компаній, розглянутий їхній досвід діяльності у сфері вугільної промисловості України, запропоновані підходи до розв'язання проблем державного сектору вугільної галузі.*

**Ключові слова:** вертикально інтегровані компанії, горизонтально інтегровані компанії, вугледобувні підприємства, повний цикл виробництва, суб'єкт компанії.

*В данной статье рассмотрены принципы и механизмы функционирования вертикально и горизонтально интегрированных компаний, рассмотрен их опыт деятельности в сфере угольной промышленности Украины, предложены подходы к решению проблем государственного сектора угольной отрасли.*

**Ключевые слова:** вертикально интегрированные компании, горизонтально интегрированные компании, угледобывающие предприятия, полный цикл производства, субъект компании.

*This article discusses the principles and mechanisms of vertically and horizontally integrated companies reviewed their experience in the field of coal industry of Ukraine, proposed solutions to the problems of public sector coal industry.*

**Keywords:** vertically integrated companies, horizontally integrated companies, mining companies, the entire production cycle, the subject company.

**Вступ.** Формування сучасного стану вугільної галузі України відбувалось під впливом реструктуризаційних процесів, які реалізовувались упродовж останніх 20 років. Як наслідок, країна частково оптимізувала роботу вугільної промисловості. Роздержавлення окремих підприємств та частково реалізовані плани з ліквідації найменш перспективних шахт у певній мірі оздоровили роботу галузі, але при цьому створили передумови для поглиблення кризи у державному секторі вугільної промисловості.

На сьогоднішній день вугільна галузь України функціонує за змішаною формою власності, подібно до польської моделі. Але на відміну від Польщі у роботі вугільної промисловості України спостерігається значний дисбаланс показників функціонування державного та приватного секторів. Дана тенденція обумовлена тим, що: по-перше, не було повністю виконано план з ліквідації найбільш збиткових та неперспективних шахт, як наслідок, частина підприємств, що підлягали закриттю, продовжують функціонування у державному секторі; по-друге, підхід до роздержавлення вугледобувних підприємств є вибіркоким; по-третє, задля забезпечення країни власним паливом та підтримки соціальної стабільності в регіонах держава змушена була дотувати збиткові шахти, чим спровокувала виникнення «утриманських» настроїв серед робітників. Усі ці чинники сприяли щорічному зниженню рентабельності вугледобутку в державному секторі.

Кардинально протилежно склалась ситуація у недержавному секторі вугільної галузі. На приватизованих або взятих у оренду чи концесію шахтах за рахунок приватних інвестицій здійснювалась технічна модернізація виробництва і створювались нові виробничі потужності. У сукупності з вибіркоким роздержавленням підприємств галузі (роздержавлення тільки найбільш інвестиційно-привабливих шахт) дані заходи створили сприятливі передумови для рентабельного функціонування недержавних шахт у майбутньому періоді.

Враховуючи поточний стан вітчизняної вугільної галузі, зазначимо, що одним з варіантів оптимізації роботи підприємств може стати їхня передача до складу потужних вертикально інтегрованих компаній. В умовах вугільної галузі України переважніше було б інтегрувати шахти на основі державно-приватного партнерства. Таким чином, зберігаючи певний вплив держави на дані підприємства.

**Матеріали і результати досліджень.** Вертикально інтегровані компанії являють собою комплекс різнопрофільних підприємств, діяльність яких спрямовано на реалізацію повного циклу виробництва за багаторівневою схемою. Для вуглевидобувних підприємств це можуть бути компанії, з виробництва електроенергії або металопрокату. Вугільні шахти, що інтегровані в дані компанії, виступають у ролі постачальників сировини (вугілля), яку використовують у подальшому циклі виробництва. Рентабельність роботи даних вуглевидобувних підприємств повністю залежить від собівартості кінцевого продукту та кон'юнктури на відповідному ринку.

Найбільш яскравим прикладом успішної вертикально інтегрованої компанії в Україні є корпорація Донецька паливно-енергетична компанія (ДПЕК), котра входить до складу холдингу СКМ. Основними напрямками діяльності ДПЕК є: видобуток та збагачення вугілля, генерація електроенергії на вугільних ТЕС, продаж та постачання електроенергії. Таким чином, відбувається замкнений цикл виробництва в межах однієї компанії. До складу ДПЕК входить: 27 підприємств з видобутку енергетичного вугілля, 4 збагачувальні фабрики, компанія з продажу вугільної продукції, 11 ТЕС, компанія з генерації енергії вітру, 8 компаній з продажу та поставок електроенергії, компанія з видобутку нафти та газу, компанія з виробництва та ремонту устаткування. Крім внутрішніх підприємств, діяльність ДПЕК забезпечують інші структурні групи СКМ, такі як НКВ «Гірничі машини», ТОВ «Лемтранс», ТОВ «Портінвест», Перший Український Міжнародний Банк (ПУМБ) та АТ «Банк Ренесанс Капітал».

Діяльність ДПЕКу та інших вертикально інтегрованих компаній базується на виконанні сукупного, взаємодоповнюючого виробничого процесу. Багаторівневий ступінь виробництва в межах однієї компанії дозволяє в меншій мірі залежати від кон'юнктури на ринку сировини. Особливо актуальним це є для ДПЕКу, тому що окрім сировини, компанія забезпечує підпорядковані їй підприємства, власною електроенергією.

Ще однією важливою перевагою вертикально інтегрованих компаній є наявність тісної взаємодії між їхніми структурними ланками, що дозволяє максимально ефективно використовувати виробничі ресурси. Всі суб'єкти виробничого процесу зацікавлені в отриманні кінцевого позитивного результату, тому що вони є взаємозалежними ланками одного механізму. Таким чином, вони намагаються максимально ефективно використати власні виробничі можливості. Дана обставина, особливо в умовах приватних компаній, є надзвичайно потужним мотиваційним фактором для керівної ланки структурних підприємств.

Альтернативою вертикально інтегрованим можуть бути горизонтально інтегровані компанії. Принципи діяльності цих двох об'єктів господарювання є дещо схожими. Відмінність полягає у кінцевому результаті виробництва. Горизонтально інтегровані компанії є комплексом підприємств з виробництва певного типу продукції та об'єктів їхнього обслуговування. У випадку

вуглевидобувних підприємств це рядове або збагачене вугілля. Тобто, кінцевою продукцією компанії, є виключно вугілля. Зазвичай виробничий процес у подібних горизонтально інтегрованих компаніях реалізується в один або два цикли: *видобуток вугілля, видобуток – збагачення*. На відміну від вертикально інтегрованих корпорацій, цикл виробництва у цих компаніях не є повним, у чому полягає їхня основна специфіка. Крім цього, рентабельність виробництва залежить виключно від кон'юнктури ринку на первинну продукцію (в даному випадку вугілля).

Провідною горизонтально інтегрованою компанією з видобутку вугілля в Україні є «Coal Energy S.A.». До складу виробничих потужностей даної компанії входить 10 вугільних шахт, збагачувальна фабрика та фабрика з переробки вугільних відвалів. Основна діяльність «Coal Energy S.A.» полягає у видобутку, збагаченні та реалізації енергетичного та коксового вугілля, а також продажу вугілля другорядного призначення. Компанії групи на пряму співпрацюють з тепловими електростанціями та металургійними підприємствами України. Крім цього, «Coal Energy S.A.» займається експортними поставками, зокрема реалізує енергетичне вугілля на електростанції Туреччини, Молдови, Болгарії, Словаччини [1].

Особливістю горизонтально інтегрованих компаній є орієнтація на вузькопрофільне виробництво, яке обслуговується належними до неї структурними одиницями. До складу подібних компаній може входити до десятка підприємств з надання певних послуг основним виробничим об'єктам. Вугільна компанія «Coal Energy S.A.» володіє трьома підприємствами даного профілю: ТОВ «Донантрацит», ТОВ «Коул Енерджі Трейдинг» – займаються реалізацією вугілля в Україні та за кордоном; ТОВ «Коул Енерджі Україна» – надає консалтингові послуги.

Діяльність «Coal Energy S.A.» є надзвичайно корисною для вугільної галузі України. Це, пов'язано з тим, що переважна кількість вуглевидобувних підприємств, до входження в склад компанії, знаходилась у стані ліквідації. Придбавши активи цих шахт, «Coal Energy S.A.» інвестувала кошти у відновлення робіт та модернізацію виробництва. Як наслідок, на сьогоднішній день дані підприємства функціонують на високо рентабельному (за українськими мірками) рівні виробництва, надаючи певну кількість робочих місць населенню. Таким чином, діяльність компанії «Coal Energy S.A.» позитивно вплинула не тільки на економіку країни, а й на соціальне становище в окремих регіонах.

Оцінюючи діяльність вертикально та горизонтально інтегрованих компаній, функціонування яких пов'язане з видобутком вугілля, слід зазначити, що обидва типи є доцільними для задіяння в умовах вітчизняної вугільної галузі. Основним аргументом на користь цього є той факт, що Україна володіє значними запасами вугілля (33,8 млрд т), більшість з яких знаходяться в межах діючих підприємств або шахт в стані ліквідації. Тобто, для розробки покладів є всі необхідні передумови: ствол, основні виробки, система вентиляції та водовідливу, поверхнева інфраструктура, тощо. За умови включення даних

підприємств до складу вертикально або горизонтально інтегрованих компаній шахти стають структурними елементами у потужному економічному механізмі. Таким чином, виникає можливість інвестування коштів у розвиток переданих вуглевидобувних підприємств за рахунок прибуткової діяльності інших суб'єктів компанії.

### **Висновки**

Отже, в сучасних економічних умовах України незаперечним залишається факт у потребі роздержавлення підприємств вугільної галузі. При наявній ситуації, їхнє збереження у складі Міністерства палива та вугільної промисловості України, черевате подальшим поглибленням кризового стану. Для оптимізації вуглевидобутку в Україні вітчизняні шахти потребують адаптації до сучасних ринкових умов функціонування. Саме тому перехід підприємств зі складу Міністерства палива та вугільної промисловості України до складу потужних вертикально або горизонтально інтегрованих компаній, є тотожним переходу від централізованої економіки до ринкової.

### **Список використаних джерел**

1. Biznes kompanii «Coal Energy S.A.» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://coalenergy.com.ua>;
2. Ključovi fakty dijál'nosti DPEK [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dtek.com/uk/home>.

*Стаття надійшла до редакції 16.04.2014 р.*

УДК 622.28 622.831

**Ю. М. Халимендик, д. т. н., проф. (Государственное ВУЗ «НГУ», г. Днепропетровск, Украина)**

### **ВЫБОР КРЕПИ ПРИ ПЕРЕКРЕПЛЕНИИ ГОРНЫХ ВЫРАБОТОК В СЛОИСТЫХ И СЛАБЫХ ПОРОДАХ**

**Yu. M. Khalymendyk, dr. sci. tech., prof. (State HEI «NMU», Dnipropetrovsk, Ukraine)**

### **CHOOSING OF SUPPORT DURING RESUPPORTING OF MINE WORKINGS IN CONDITIONS OF SOFT LAMINATED ROCKS**